

Psikolojik Yardım Konusunda 2010-2020 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Eğilimlerinin İncelenmesi: Bir İçerik Analizi

Investigation of Research Trends of Postgraduate Theses on Psychological Assistance Between 2010-2020: A Content Analysis

Esra ÖRTÜCÜ¹

Gönderim: 15/11/2021

Düzeltilme: 25/11/2021

Kabul: 01/12/2021

ÖZET

Bu araştırmanın amacı 2010-2020 yılları arasında kapsayan on yıllık süre içerisinde psikolojik yardım konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin belirlenmesidir. Araştırma betimsel bir çalışma olup bu kapsamda doküman incelemesi yapılarak tezler incelenmiştir. Çalışmada YÖK Tez veri tabanında gelişmiş tarama yöntemi ile 89 yüksek lisans tezi, 12 doktora tezi ve 3 uzmanlık tezi olmak üzere toplam 104 lisansüstü tez incelenmiştir. Her bir tez "Tez İnceleme Formu" kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Tezler içerik analizi yapılarak; tezin yayımlandığı yıl, değişkenlerin türü, yöntemi, veri toplama araçları, örneklem özellikleri ve veri analiz tekniklerini kapsayacak şekilde incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre: psikolojik yardım konusunda yapılan lisansüstü tezlerde ağırlıklı olarak çalışılan konular; psikolojik yardım arama tutumu, yaşam kalitesi, sosyal damgalanma, psikolojik sağlamlık, sosyal destek, evlilik ilişkileri konularıdır. Araştırma yöntemi olarak çoğunlukla nicel araştırmalardan ilişkisel tarama deseni kullanılmış olup veri toplama aracı olarak likert anket/ölçek kullanılmıştır. Örneklem grubu kadın cinsiyeti ağırlıklı olduğu örneklem yaş aralığının 18-25 ağırlıklı olarak lisans öğrencileri ile çalışıldığı ve örneklem büyüklüğünün 301-1000 arasında değiştiği, veri analiz tekniği olarak kestirimsel analiz t testi, ANOVA ve korelasyon kullanıldığı anlaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular alan yazın ışığında tartışılmış olup ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik yardım, içerik analizi, araştırma eğilimleri.

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the research trends of the postgraduate theses on psychological assistance in a ten-year period covering the years 2010-2020. The research is a descriptive study and in this context, the theses were examined by documenting. In the study, a total of 104 graduate theses including 89 master's theses, 12 doctoral theses and 3 specialty theses were examined in the YÖK Thesis database with the advanced screening method. Each thesis was subjected to content analysis using the "Thesis Examination Form". Theses are analyzed by content analysis; The year the thesis was published, the types of variables, methods, data collection tools, sampling characteristics and data analysis techniques were examined. According to the results: The subjects mainly studied in postgraduate theses on psychological help; psychological help seeking attitude, quality of life, social stigma, psychological resilience, social support, and marital relations. As the research method, correlational survey design, mostly from quantitative research, was used, and likert questionnaire / scale was used as data collection tool. It was understood that the sample group was female and the sample age range was 18-25 mainly undergraduate students and the sample size ranged between 301-1000, and predictive analysis t test, ANOVA and correlation were used as data analysis techniques. The findings obtained from the research were discussed in the light of the literature and various suggestions were made.

Keywords: Psychological assistance, content analysis, research trends.

Önerilen atıf: Örtücü, E. (2021). Psikolojik yardım konusunda 2010-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi: Bir içerik analizi. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 28-40.

¹ Lisansüstü Öğrencisi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, ortucuesra@gmail.com

GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadarki süreçte bireyler, yaşamlarında farklı birçok sorunla karşı karşıya kalmakta ve bu sorunlarla baş edebilmek için kendi imkan ve kaynaklarını kullanarak geliştirdikleri baş etme mekanizmalarından veya sosyal çevrelerindeki yardım mekanizmalarından yararlanmaktadırlar. Bireylerin sosyal çevrelerindeki yardım mekanizmaları ebeveyn, arkadaş, öğretmen gibi bireylerin sosyal çevresinde bulunan kaynaklardan oluşabilmektedir (Kalkan & Odacı, 2004). Bireyler, sorunlara karşı, kendi imkan ve kaynaklarını kullanarak geliştirdikleri baş etme mekanizmalarıyla ya da sosyal çevrelerindeki yardım mekanizmalarıyla çözüm bulamadığı durumlarda ise; daha tecrübeli, yetkili, uzman kişilerin yardımına ihtiyaç duyabilmektedir (Altıntaşer, 2014). Başkalarından yardım almak durumunda genellikle şu sıra izlenmektedir: Bireyler öncelikle problemlerini fark ederler, problemin yaşamları üzerindeki etkilerini görürler ve bu durum için desteğe ihtiyaç duyduklarını anlarlar, kimden ve nereden yardım alınacaklarına karar vermeye çalışırlar ve ulaştıkları kaynaktan yardım almayı ve sorunlarını anlatmayı kabul ederler (Rickwood vd., 2005).

Bahsedilen yardım arama davranışı, ruh sağlığı birimlerinden, resmi birimlerden veya resmi olmayan destek kaynaklarından duygusal ya da davranışsal sorunları çözmek için destek alma şeklinde tanımlanmaktadır (Srebniç vd., 1996). Bireyleri destek almaya sürükleyen sorunlar psikolojik temelli sorunlar olabilmektedir. Psikolojik sorunları olan bireylerin yardım alma ihtiyacı, yardım almayı kolaylaştırmaktadır. (Elhai vd., 2008). Yine benzer bir şekilde psikolojik sorunları olan bireylerin, psikolojik yardım arayan kişilerde çoğunluğu oluşturduğu araştırmalarda kaydedilmiştir (Vogel & Wei, 2005; Wade vd., 2011). Bireyler psikolojik temelli sorunlarla baş edebildiğinde psikolojik olarak sağlıklıdır. Psikolojik sağlık, bilindiği üzere ruhsal olarak iyi olma durumudur. Ruhsal iyi oluş, bireyin kendi yeterliliklerinin farkına varmasını, günlük hayat stresiyle baş etme becerilerini, üretken ve verimli bir şekilde çalışmayı ve topluma katkı sağlama olarak tanımlanmaktadır (World Health Organization (WHO), 2001). Bu katkının bir parçası olan rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri; bireylerin kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitesini kendine en uygun düzeyde geliştirmesi için verilen profesyonel yardım süreci (Kepçeoğlu, 1994) olarak tanımlanmakta olup bu süreç psikolojik yardım alma veya arama süreci olarak da nitelendirilebilmektedir.

Literatüre bakıldığında psikolojik yardım arama kapsamında yapılan çalışmalarda daha çok bireylerin yardım arama tutumları inceleme konusu olduğu anlaşılmaktadır (Arslantaş vd., 2011; Kalkan & Odacı, 2004; Komiya vd., 2000; Özbay vd., 2011; Şavur, 2012; Serim & Çankaya, 2015; Tarsuslu, 2018; Ünal, 2014). Ayrıca literatürde psikolojik yardım alma deneyimine sahip olmanın, psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumların bir işareti olduğuna ilişkin bulgular vardır (Türküm, 2000).

Araştırmacıların kendi alanlarında yayınlanmış akademik çalışmalar sayesinde bilgilerinin değişeceği ve gelişeceği düşünülürse, kullanılan araştırma yöntem ve istatistiklerinin düzenli olarak güncellenmesi, araştırmacıların ilgili literatürü anlayabilmeleri için gereklidir (Yücedağ & Erdoğan, 2011). Bundan dolayı o alanda daha önceden yapılmış olan çalışmaların (tez, makale vb.) yöntem ve içerik olarak analiz edilmesinin oldukça önemli

olduğu düşünülmektedir.

Bu bakımdan yapılan literatür çalışmasında psikolojik yardım konusu önemli bir konu olup, Türkiye’de yapılan araştırmalarda, psikolojik yardım konusunda yapılan bilimsel araştırma eğilimlerini belirlemeye çalışan bir araştırma bulgusuna ulaşılmadığından, literatürde görülen eksikliklerin giderilmesinin önemli olduğu düşünüldüğünden ayrıca psikolojik yardım alma konusunda araştırma yapacak araştırmacılara bir fotoğraf sunabileceğinden psikolojik yardım konusu araştırmalarındaki eğilimlerin incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu bağlamda psikolojik yardım konusunda 2010-2020 yılları arasında kapsayan on yıllık süre içerisinde yapılmış olan bilimsel çalışmalarda araştırma eğilimlerinin belirlenmesi önemli görülmektedir. Bu çalışmanın amacı ise Türkiye’de 2010-2020 yılları arasında psikolojik yardım konusunda yayımlanmış tezlerin incelenerek psikolojik yardım konusunda yapılan araştırma eğilimlerini belirlemektir. Bu doğrultuda tezler; yayımlandığı yıl, tez kodu, tezin başlığı ve değişkenler, tezin türü, yöntemi, veri toplama araçları, örneklem özellikleri, veri analizi teknikleri açısından değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Bu bölüm Araştırma Modeli/Deseni, Araştırma Kapsamında İncelenen Tezler, Veri Toplama Aracı, Verilerin Toplanması ve Analizi, Araştırma Etiği başlıkları halinde verilmiştir. Ayrıca bu çalışma bir içerik analizi çalışması olduğundan etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada betimsel içerik analizi türünde bir çalışmadır. Betimsel içerik analizi, herhangi bir konu ile ilgili yapılan araştırmaların incelenerek genel eğilimlerin veya sonuçların sistematik bir şekilde tanımlandığı bir analiz tekniğidir (Çalık & Sözbilir, 2014). Betimsel yaklaşım çerçevesinde doküman incelemesi yapılarak tezler incelenmiştir. Psikolojik yardım konusunda 2010-2020 yılları içerisinde yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri betimlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma Kapsamında İncelenen Tezler

Çalışma tez.yok.gov.tr adresindeki YÖK Tez veri tabanında; “psikolojik yardım” anahtar kelimesinin ‘tez adı veya konu veya özet’ alanlarında; arama tipi ‘sadece yazılan şekliyle’; dili ‘Türkçe’, izin durumu ‘izinli’, yıl olarak ‘2010-2020’ yılları arası ve tez türü olarak ‘yüksek lisans, doktora, uzmanlık tezi’ ile sınırlandırılarak gelişmiş tarama gerçekleştirilmiştir. Gelişmiş tarama sonucunda psikolojik yardım konusunda 89 yüksek lisans tezi, 12 doktora tezi ve 3 uzmanlık tezi toplam 104 lisansüstü tez analiz kapsamına alınmıştır.

Tablo 1. YÖKTEZ Gelişmiş Tarama Aşamaları

Anahtar kelime/ler: psikolojik yardım
Aranacak alan: tez adı, konu, özet
Arama tipi: sadece yazılan şekliyle
Dil: Türkçe
İzin durumu: izinli
Yıl: 2010-2020
Tez türü: yüksek lisans tezi, doktora tezi, uzmanlık tezi

Veri Toplama Aracı

Her bir tez için “Tez İnceleme Formu” kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Form temel olarak beş bölümden oluşmaktadır: tezin künyesi, araştırma yöntemi/deseni, veri toplama araçları, örneklem ve veri analiz teknikleri. Veri toplama aracı Ek 1’de verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin analizi aşamasında araştırma kapsamına alınan 104 tez “Tez İnceleme Formu” temel alınarak inceleme yapılmış ve bu çalışma dört hafta süresi içerisinde tamamlanmıştır. İnceleme araştırma ekibi tarafından araştırma kapsamına alınan tezleri “Tez İnceleme Formu”nu dikkate alarak Microsoft Excel programında oluşturulan tabloda veri girişleri yapılmıştır. Ekibin tezler üzerinde görüş birliğine ulaşması için, araştırma ekibi mail yoluyla tartışmış ve değerlendirmelerini gerçekleştirmiştir. Değerlendirme sonunda araştırmacılar arası tüm tezler üzerinde görüş birliği sağlanarak araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği desteklenmiştir. Yapılan çalışmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları frekans ve yüzde değerleri ile ifade edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına yönelik bulgulara yer verilmiştir. Her bir alt amaç kapsamındaki bulgular ayrı başlıklar altında verilmiştir. Bu bağlamda sırasıyla; yıllara göre dağılım, kullanılan değişken sayısı, kullanılan yöntemler, veri toplama araçları, örneklem, veri analiz teknikleri araştırma bulgularına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular frekans ve yüzdelik olarak tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tezin Değişkenlerine İlişkin Bulgular

Tezlerde kullanılan değişken sayısı ve değişkenlerin yıllara göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Tezin değişkenlerinin yıllara göre dağılımı

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
Değişkenler	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f
psikolojik yardım arama tutumu	1	1	1	1	4	1	5	8	5	9	2	38
yaşam kalitesi	1	1	-	1	1	2	2	3	1	2	1	15
sosyal damgalanma	-	1	1	-	1	1	-	4	2	1	1	12
psikolojik sağlamlık	-	-	1	-	2	-	2	-	1	5	1	12
sosyal destek	1	-	1	-	-	-	-	4	2	4	-	11
evlilik ilişkileri	1	2	-	1	-	3	2	-	1	-	1	11
kişilik	-	-	1	-	3	-	2	1	-	1	2	10
travma	-	-	-	-	2	-	1	1	-	5	1	10
anksiyete	-	-	-	-	-	-	1	1	2	3	1	9
psikolojik danışma	-	-	-	-	-	-	1	-	3	4	-	8
psikolojik belirtiler	-	-	1	-	2	-	1	1	1	-	1	7
benlik saygısı	-	-	-	1	1	-	1	1	-	3	-	7

stres	2	-	-	-	1	-	-	-	2	1	-	6
bağlanma stilleri	1	1	-	-	-	-	1	-	-	3	-	6
duygusal zeka	-	1	-	-	-	-	1	1	1	2	-	6
depresyon	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3	-	6
problem çözme becerileri	1	-	-	-	-	-	1	-	2	2	-	6
stresle başa çıkma tarzları	1	-	-	-	-	1	1	1	1	-	1	6
şemalar	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-	5
otomatik düşünceler	-	-	-	-	-	-	2	-	1	2	-	5
tükenmişlik	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	4
kendilik algısı	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	4
öz yeterlik	-	-	1	-	1	-	-	1	-	1	-	4
bağımlılık	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	4
kendini saklama	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	3
iletişim becerileri	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
yaşam doyumu	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	3
istismar	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	3
empatik eğilim	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	3
kendini damgalama	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	3
otizm	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	3
yas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
obsesif-kompulsif	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
gestalt temas biçimleri	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
psikoeğitim	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
tedavi korkusu	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
sosyal fobi	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
	13	11	8	6	19	12	30	34	35	62	14	245

bir kez tekrarlanan değişkenler affetme, aleksitimi, bakım yükü, beklenen yarar, bilişsel esneklik, bilişsel gelişim, bireycilik-toplulukçuluk, boşanma, cinsel fonksiyonlar, değer yargıları, duyguların ifadesi, gönüllülük, gruplar psikolojik danışma, güvengenlik, hastalık algısı, inanç, infertilite, intihar, işlevsellik, kabullenme, kendini açma, kendini engelleme, kolektivist başa çıkma stilleri, logoterapi, medikal nemesis, mutluluk, narsistik eğilim, öğrenilmiş güçlülük, örseleme, öz duyarlılık, başarı, özgünlük, öz düzenleme, öz şefkat, öz yetkinlik, pastoral psikoloji, pratik engeller, psikolojik yardım deneyimi, psikosomatik yakınmalar, psikosomatizasyon, psikoz, rol normları, ruhsal rahatsızlık, ruminasyon, savunma mekanizması, serebral palsi, siber zorbalık, sosyal politika, spor, suçluluk, şiddet, tercih, vücut algısı, yalnızlık, yeme tutumu, yılmazlık, z kuşağı, zihin okuma, zihinsel yakınmalar

Tablo 1 incelendiğinde psikolojik yardım konusuyla yapılan tezlerde kullanılan

değişkenlerde en fazla psikolojik yardım arama tutumu(f=38), yaşam kalitesi(f=15), sosyal damgalanma(f=12), psikolojik sağlamlık (f=12), sosyal destek(f=12), evlilik ilişkileri(f=11), travma yaşantısı(f=10), kişilik(f=10) bulunurken; kullanılan değişkenlerde en az yas(f=2), obsesiflik(f=2), tedavi korkusu(f=2), psiko-eğitim(f=2), geştalt temas biçimleri(f=2), sosyal fobi(f=2) bulunmaktadır. Tezlere bakıldığında bir kez geçmiş olan değişkenlerden bazıları ise; kolektivist başa çıkma, yalnızlık, kendini engelleme, vücut algısı, affetme, öz duyarlılık, şiddet yer almaktadır. Değişkenlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise; en fazla değişken sayısı 2019(f=62) yılı olurken, en az değişken sayısı 2013(f=6) yılı olmuştur.

Tezin Araştırma Yöntemine İlişkin Bulgular

Tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Tezlerin Deseni/Yöntemi

Araştırma Deseni	Araştırma Yöntemi	f	%		
NİCEL %78.6	Deneysel	Gerçek deneysel	6	5.0	
		Yarı deneysel	2	1.7	
		Zayıf deneysel	0	0	
		Tek denekli	0	0	
		Ara toplam	8	6.7	
	Deneysel Olmayan	Betimsel tarama	22	18.6	
		İlişkisel tarama	51	43.2	
		Karşılaştırmalı	9	7.6	
		Yapısal eşitlik modeli	3	2.6	
		Ara toplam	85	72.0	
NİTEL %9.3	Etkileşimli	Kültür analizi	1	0.8	
		Olgubilim	1	0.8	
		Kuram oluşturma	0	0	
		Örnek olay (Durum çalışması)	3	2.5	
		Eleştirel çalışma	0	0	
	Etkileşimli Olmayan	Diğer	4	3.5	
		Ara toplam	9	7.6	
		Etkileşimli Olmayan	Kavram analizi	0	0
			Tarihsel analiz	0	0
			Meta analiz	0	0
Diğer	2		1.7		
Ara toplam	2		1.7		
KARMA %11.8	Karma	Açıklayıcı(nitel/nicel)	10	8.4	
		Keşfedici(nitel/nicel)	0	3.4	
		Çeşitleme(nitel+nicel)	4	0	
		Ara toplam	14	11.8	
TOPLAM		118	100		

Tablo 2 incelendiğinde psikolojik yardım konusunda yapılan tezlerin 93’ü(%78.6) nicel, tezlerin 11’i(%9.3) nitel ve tezlerin 14’ü(%11.8) de karma yöntemde sahiptir. Deneysel desende olan nicel tezlerin 6’sı(%5) gerçek deneysel desendir. Deneysel olmayan nicel tezlerin 51’i(%43.2) ilişkisel taramadır. Etkileşimli desendeki nitel tezlerin 4’ü(%3.5) diğer desenleri oluşturmuştur. Etkileşimli olmayan nitel tezlerin 2’si(%1.7) diğer desenleri oluşturmuştur. Karma tezlerin 10’u(%8.4) açıklayıcı(nitel/nicel) türündedir. Zayıf deneysel, tek denekli, kuram oluşturma, eleştirel çalışma, kavram analizi, tarihsel analiz, meta analiz ve keşfedici türde herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Ayrıca bazı araştırmalarda birden fazla veri girişi yapılmıştır.

Tezin Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bulgular

Tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Tezlerin Veri Toplama Araçları

Kategori	Alt Kategori	f	%
Gözlem	Katılımcı	1	0.4
	Katılımcı olmayan	1	0.4
	Ara toplam	2	0.8
Görüşme	Yapılandırılmış	9	3.7
	Yarı yapılandırılmış	9	3.7
	Ara toplam	18	7.5
Başarı Testleri	Açık uçlu	0	0
	Çoktan seçmeli	0	0
	Diğer	0	0
	Ara toplam	0	0
Tutum/Algı/Kişilik/ Yetenek Testleri	Açık uçlu	2	0.8
	Çoktan seçmeli	0	0
	Likert	19	8.0
	Diğer	2	0.8
	Ara toplam	23	9.6
Anket/Ölçek	Açık uçlu	92	38.8
	Likert	95	40.1
	Diğer	3	1.2
	Ara toplam	190	80.1
Doküman Diğer		3	1.2
		1	0.4
TOPLAM		237	100

Tablo 3 incelendiğinde psikolojik yardım konusunda yapılan tezlerde kullanılan veri toplama aracı en fazla anket/ölçek(%80.1) olmuştur. Kullanılan anket/ölçeklerin büyük çoğunluğu likert(%40.1) tipindedir. Kullanılan en az veri toplama aracı ise gözlem(%0.8) olmuştur. Başarı testleriyle herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Ayrıca bazı araştırmalarda birden fazla veri toplama aracı da kullanılmıştır.

Tezin Örnekleme İlişkin Bulgular

Tezlerin örnekleminin cinsiyete, yaşa, örneklem grubuna, örneklem büyüklüğüne ilişkin dağılımı Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Tezlerin Örnekleme

Kategori	Alt Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	99	50.7
	Erkek	96	49.3
TOPLAM		195	100
Yaş	0-17 yaş	19	13.8
	18-25 yaş	66	48.1
	25+ yaş	52	38.1
TOPLAM		137	100
Örneklem grubu	Okulöncesi	1	0.8
	İlkokul	1	0.8
	Ortaokul	6	4.9
	Ortaöğretim	13	10.7
	Lisans	42	34.7
	Lisansüstü	7	5.7
	Öğretmenler	2	1.6
	Yöneticiler	1	0.8
	Veliler	11	9.1
	Öğretim elemanları	0	0
	Kamu çalışanı	10	8.2
	Özel sektör	2	1.6
	Hastalar	15	12.6
	Ayrılık/kayıp yaşayan	6	4.9
Diğer	4	3.3	
TOPLAM		121	100
Örneklem büyüklüğü	1-10 arası	2	1.9
	11-30 arası	3	2.9
	31-100 arası	15	14.7
	101-300 arası	34	33.3
	301-1000 arası	41	40.4
	1000'den fazla	7	6.8
TOPLAM		102	100

Tablo 4 incelendiğinde psikolojik yardım konusunda yapılan tezlerin örneklem gruplarının çoğunluğu kadınlardan(%50.7) oluşmaktadır. Psikolojik yardım konusunda yapılan tezlerin örneklem gruplarının çoğunluğu 18-25 yaş(%48.1) diliminden oluşmaktadır. Psikolojik yardım konusunda yapılan tezlerin örneklem grubunun çoğunluğunu lisans grubu(%34.7) oluşturmaktadır. Psikolojik yardım konusunda yapılan tezlerin örneklem grup büyüklüğünde çoğunluğu 301-1000 arası(%40.4) oluşturmaktadır.

Tezin Veri Analiz Tekniklerine İlişkin Bulgular

Tezlerde kullanılan veri analiz teknikleri dağılımları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Tezlerin Veri Analiz Yöntemleri

Kategori	Alt kategori	f	%	
NİCEL %95.3	Betimsel	Frekans/yüzde	39	9.6
		Ortalama-standart sapma	31	7.6
		Grafikle gösterim	16	3.9
		Ara toplam	86	21.1
	Kestirimsel	Korelasyon	51	12.5
		t-testi	55	13.4
		ANOVA	50	12.2
		ANCOVA	1	0.2
		MANOVA	5	1.2
		MANCOVA	0	0
		Faktör analizi	31	7.5
		Regresyon	38	9.3
		Non-parametrik testler	45	11.1
Diğer	1	0.2		
Ara toplam	277	74.2		
NİTEL %4.6	İçerik analizi	3	0.7	
	Betimsel analiz	12	2.2	
	Diğer	4	1.7	
	Ara toplam	19	4.6	
TOPLAM		382	100	

Tablo 5 incelendiğinde psikolojik yardım konusunda yapılan tezlerin çoğunluğunu nicel(%95.3) veri analiz yöntemleri oluşturmaktadır. Nicel veri analiz yöntemlerinden betimsel analizde en fazla frekans/yüzde(%9.6) değerleri, en az grafikte gösterim(%3.9) değerleri hesaplanmıştır. Nicel veri analiz yöntemlerinden kestirimsel analizde en fazla t testi(%13.4) değerleri, en az ANCOVA(%0.2) değerleri hesaplanmıştır. MANCOVA herhangi bir araştırmada kullanılmamıştır. Nitel veri analiz yöntemlerinde en fazla betimsel analiz(%2.2) kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca bazı araştırmalarda birden fazla veri girişi yapılmıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırmada, Türkiye’de 2010-2020 yılları arasında psikolojik yardım konusunda yayımlanmış tezlerin, yayımlandığı yıl, değişkenlerin türü, araştırma yöntemi, veri toplama araçları, örneklem özellikleri ve veri analiz teknikleri açısından değerlendirilmesi ve psikolojik yardım konusunda araştırma eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde ele alınan amaç doğrultusunda ulaşılan bulguların, literatür ışığında tartışılmasına yer verilmiş olup öneriler sunulmuştur.

Psikolojik yardım konusunda 2010-2020 yılları arasında yapılan tezlerde kullanılan değişkenlerde en fazla psikolojik yardım arama tutumu, yaşam kalitesi, sosyal damgalanma, psikolojik sağlık, sosyal destek bulunurken; en az yas, obsesiflik, tedavi korkusu, sosyal fobi bulunmaktadır. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında psikolojik yardım konusunda psikolojik yardım arama tutumu çoğunlukla değişken olarak ele alındığı söylenebilir (Arslantaş vd., 2011; Karaffa & Hancock, 2019; Mojaverian vd., 2013). Araştırmalarda kullanılan değişkenlerde çoğunluğun tutumu oluşturması tutum olgusunun davranışı oluşturmada bir etken olarak görülüp, öncelikle tutumların inceleme konusu olması önemli görüldüğünden böyle bir sonuca ulaşıldığı düşünülmektedir.

Çalışmanın diğer bir bulgusu tezlerde kullanılan araştırma yöntem kullanımında çoğunlukla nicel, nitel ve karma yöntemi oluşturmasıdır. Deneysel desende olan nicel tezlerin çoğunluğu gerçek deneysel desendir. Deneysel olmayan nicel tezlerin çoğunluğu ilişkisel taramadır. Zayıf deneysel, tek denekli, kuram oluşturma, eleştirel çalışma, kavram analizi, tarihsel analiz, meta analiz ve keşfedici türde herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Elde edilen bu bulguların literatürdeki bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Güven vd., 2018; Güven & Aslan, 2019; Selçuk vd., 2014). Literatürdeki bu benzerlik araştırmacıların araştırmalarda daha kolay araştırma yöntemlerini tercih ettiği, araştırmalarda çeşitliliğin öneminin göz ardı edildiği söylenebilir. Ayrıca Türkiye’de yaşayan bireylerin hayatlarının pek çok alanında kolayı daha fazla kullanmaları da araştırmanın bu sonucunun bir nedeni olarak görülmektedir.

Araştırma bulgularına bakıldığında kullanılan anket/ölçeklerin büyük çoğunluğu likert tipindedir. Kullanılan en az veri toplama aracı ise gözlem olmuştur. Seçer ve diğ., (2014) yaptıkları çalışmada da benzer bulgular elde etmiştir. Benzer olarak araştırma yöntemlerindeki çeşitliliğin az olması ile kullanılan veri toplama aracında da çeşitliliğinin az olmasını zorunlu kıldığı yorumlanabilir.

Kandemir’in (2014) çalışmasında örneklem bulgularına bakıldığında çoğunluğu lisans grubunun ve örneklem sayısının çoğunluğun 301-1000 arası olduğuna ulaşılmış. Bu çalışmada da örneklem grubunun çoğunluğunu lisans grubu ve örneklem grup büyüklüğünde çoğunluğu 301-1000 arası oluşturduğu elde edilmiştir. Kandemir’in (2014) çalışması ile yapılan bu çalışma bulgularının tutarlılık göstermesi dikkat çekmiştir. Dikkat çeken bu tutarlılık lisans grubunun kolay ulaşılabilir olması, diğer örneklem grupları ile az sayıda çalışma olması da bilimsel araştırma yapmak için gerekli izin alma süreçlerinin Türkiye’de uzun zaman alması ve zor olması ile açıklanabilir. Ayrıca araştırmalarda daha çok kişiye ulaşmanın daha doğru sonuçlar getirdiği yanılığısına düşüldüğü söylenebilir. Araştırmada amaç, çok veri toplamak değil, ‘sağlam’(geçerli ve güvenilir) veriler toplamaktır (Karasar, 2012)

Benzer bir tutarlılık da veri analiz yöntemlerine dair bulgularda olduğu söylenebilir. Yapılan tezlerde veri analiz yöntemleri ağırlıklı olarak nicel veri analiz yöntemleri oluşturmaktadır. Nicel veri analiz yöntemlerinden betimsel analizde en fazla frekans/yüzde hesaplanmıştır. Nicel veri analiz yöntemlerinden kestirimsel analizde en fazla t testi değerleri, en az ANCOVA değerleri hesaplanmıştır. MANCOVA herhangi bir araştırmada kullanılmamıştır. Nitel veri analiz yöntemlerinde en fazla betimsel analiz kullanıldığı görülmektedir. Bu verilere benzerlik gösteren literatürde çalışmalar olduğu söylenebilir (İnce vd., 2017; Kozikoglu & Senemoglu, 2015). Araştırmanın bu bulgusunun araştırmacıların lisans eğitimlerinde almış oldukları istatistik derslerin yetersiz kalması, araştırmacının bilgisinin eksik kaldığından bu sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen 104 tezin; 89’u yüksek lisans, 12’si doktora tezi, 3’ü de uzmanlık tezidir. Yüksek lisans tezlerinin çoğunluğu oluşturması kullanılan araştırma desenleri, veri toplama araçları, örneklem ve veri analiz tekniklerinde de çeşitliliğin az olmasına sebep olduğu düşünülmüştür. Psikolojik yardım konusunda doktora ve uzmanlık tezlerine ağırlık verilmesi gerekliliği gözlemlenmiştir. Bu sayede de tez çeşitliliğinin artacağı düşünülmektedir. Öncelikle araştırma yöntemi bakımından düşünüldüğünde deneysel desenlerin azlığı, daha çok

ilişkisel ve betimsel analize yönelim dikkat çekmiştir. Kullanılan araştırma yöntemindeki çeşitliliğinin azlığı veri analiz tekniklerinde de paralellik göstermektedir. Yine örneklem açısından kolay ulaşılabilir düşünülerek örneklem grubunun seçilmesi diğer örneklem gruplarının psikolojik yardım konusunda tutumlarının incelenmesi gerekliliğinin göz ardı edildiği düşünülmektedir. Bu bağlamda özellikle okulöncesi, ilkokul, öğretmenler, yöneticiler, öğretim elemanları, özel sektör ve diğer örneklem grubunu oluşturan kişilere yönelik daha fazla sayıda psikolojik yardım konusunda daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu açıktır.

Psikolojik yardım konusunda 2010- 2020 yılları arasında yapılmış olan tezlerdeki kullanılan değişkenlere bakıldığında ilk beş yıldaki kullanılan değişken sayısının son beş yıldaki kullanılan değişken sayısına göre daha az olduğu elde edilmiştir. Bu bakımdan psikolojik yardım konusunda ki değişken sayısının günümüze doğru artış ve çeşitlilik göstermesi psikolojik yardımın daha kapsamlı araştırılmış olduğu gözlemlenmiştir. Değişken sayısının günümüze doğru fazlalığını ve çeşitliliğini gösteren bu araştırma psikolojik yardım sunacak kişilere ve hizmetlere yön verecek bir araştırma olmuştur.

Bu araştırma psikolojik yardım konusunda yapılan tezlerde eksikliklerin belirlenmesi ve eksikliklerin giderilmesi doğrultusunda yardımcı olup ayrıca psikolojik yardım konusunda alana katkı sağlamak için psikolojik yardım konusunda yapılacak olan araştırmalara yön vereceği düşünülmektedir. Çeşitliliğin olması bilimsel anlamda yeniliğin önünün açılması olarak düşünülüp; gelecek çalışmaların ihmal edilen alanlara, konulara yönelmeleri önerilmektedir. İhmal edilen alanlar açısından bakıldığında; araştırma sonucunda deneysel çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmüştür. Deneysel çalışmalar neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile, doğrudan araştırmacıların kontrolü altında olması (Karasar, 2012) bakımından alan yazına katkı sağlamakta, ayrıca deneme modellerinde hipotezler ile konuya ilişkin yargıların sınanmasına imkan sağlamış olur. Bu sebepten dolayı ilerleyen araştırmalarda deneysel yöntem ile gerçekleştirilecek araştırmalara yer verilmesinin önemli olabileceği söylenebilir. Veri analiz tekniklerin sınırlılığı da dikkat çekmiştir. İstatistik bilgisi araştırmalarda daha güvenilir bilgiye ulaştırması bakımında bilime dolayısıyla alan yazına katkı sağlamaktadır. Veri analiz tekniklerinin sınırlılığın araştırmacıların bilgi eksiklerinden kaynaklandığı düşünüldüğünden araştırmacılara öncelikle bilgi eksiklerini gidermesi önerilmektedir.

Ayrıca bu araştırma sadece Türkiye’de psikolojik yardım konusunda yapılmış tezleri incelemiştir. Bundan dolayı psikolojik yardım konusunda Türkiye ile yurt dışındaki bilimsel araştırma eğilimlerinin karşılaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altıntaşer, P. (2014). *Türk toplumunda psikolojik yardım alma davranışının sosyolojik analizi: İzmir örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Arslantaş, H., Dereboy, F., Aştı, N., & Pektekin, Ç. (2011). Yetişkinlerde profesyonel psikolojik yardım arama tutumu ve bunu etkileyen faktörler. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(1), 17–23.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33–38. <https://doi.org/10.15390/EB.2014.3412>
- Elhai, J. D., Schweinle, W., & Anderson, S. M. (2008). Reliability and validity of the attitudes toward seeking professional psychological help scale-short form. *Psychiatry Research*, 159(3), 320–329. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2007.04.020>
- Güven, M., & Aslan, A. M. (2019). Psikolojik danışma ve rehberlik alanında Türkiye’deki bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 53(9), 1689–1699.
- Güven, M., Özhan, M. B., Kaynak, S., & Kurt-Demirbaş, N. (2018). Türk psikolojik danışma ve rehberlik dergisi ile Journal of Counselling Psychology’deki araştırma eğilimleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 193–208.
- İnce, M., Gül, H., & Bozyiğit, S. (2017). Türkiye’de turizm pazarlaması konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi: 1990-2016. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(6), 5.
- Kalkan, M., & Odacı, H. (2004). Cinsiyet ve cinsiyet rolünün psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarla ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, III(23), 57–64.
- Karaffa, K. M., & Hancock, T. S. (2019). Mental health stigma and veterinary medical students’ attitudes toward seeking professional psychological help. *Journal of Veterinary Medical Education*, 46(12), 459–469. <https://doi.org/10.3138/jvme.1217-185r>
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (23.basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kepçeoğlu, M. (1994). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Komiya, N., Good, G. E., & Sherrod, N. B. (2000). Emotional openness as a predictor of college students’ attitudes toward seeking psychological help. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1), 138–143. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.1.138>
- Kozikoglu, İ., & Senemoglu, N. (2015). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerinin içerik analizi (2009-2014). *Eğitim ve Bilim*, 40(182), 29–41. <https://doi.org/10.15390/EB.2015.4784>
- Mojaverian, T., Hashimoto, T., & Kim, H. S. (2013). Cultural differences in professional help seeking: A comparison of Japan and the U.S. *Frontiers in Psychology*, 3(615). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00615>
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erken, S., & Çankaya, Z. (2011). Üniversite öğrencilerinin profesyonel yardım arama tutumları, cinsiyet rolleri ve kendini saklama düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(1), 59–71. <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/166717serdar.pdf>
- Rickwood, D., Deane, F. P., Wilson, C. J., & Ciarrochi, J. V. (2005). Young people’s help-seeking for mental health problems. *Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health*, 4(3), 34. www.auseinet.com/journal/vol4iss3suppl/rickwood.pdf
- Şavur, E. (2012). *İnsani yardım çalışanlarının yardım arama davranışına ilişkin bir inceleme: “Psikolojik belirtiler, psikolojik sağlık ve sosyal destek algısı”*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Üniversitesi, Ankara.

- Seçer, İ., Ay, İ., Ozan, C., & Yılmaz, Y. (2014). Rehberlik ve psikolojik danışma alanındaki araştırma eğilimleri: Bir içerik analizi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 49–60.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., & Dündar, H. (2014). Eğitim ve Bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173).
- Serim, F., & Çankaya, Z. (2015). Yetişkinlerin psikolojik yardım arama tutumlarının yordanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 177. <https://doi.org/10.12984/eed.79026>
- Srebnik, D., Cauce, A. M., & Baydar, N. (1996). Help-Seeking pathways for children and adolescents. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 4(4), 210–220. <https://doi.org/10.1177/106342669600400402>
- Tarsuslu, B. (2018). *Erkek üniversite öğrencilerinde depresyon, rol normları ve psikolojik yardım arama tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Türküm, S. (2000). Üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ve kendini açma eğilimleri. *Anadolu Üniveritesi Eğitim Fakültesi*, 10(2), 205–220.
- Ünalın, E. (2014). *Üniversite öğrencilerinde ruh sağlığı, sağlık kaygısı ve sağlık davranışları arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Vogel, D. L., & Wei, M. (2005). Adult attachment and help-seeking intent: The mediating roles of psychological distress and perceived social support. *Journal of Counseling Psychology*, 52(3), 347–357.
- Wade, N. G., Post, B. C., Cornish, M. A., Vogel, D. L., & Tucker, J. R. (2011). Predictors of the change in self-stigma following a single session of group counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 58(2), 170–182. <https://doi.org/10.1037/a0022630>
- World Health Organization. (2001). *The World Health Report 2001*. Erişim adresi https://web.archive.org/web/20180413184316/http://www.who.int/whr/2001/en/whr01_en.pdf?ua=1
- Yücedağ, T., & Erdoğan, A. (2011). 2000-2009 yılları arasında matematik eğitimi alanında Türkiye’de yapılan çalışmaların bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 825–838.